

УДК 338.341.1(477)

А. О. Науменко

докторант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

У роботі запропоновано напрями державної підтримки сталого розвитку агропромислового комплексу України. Зокрема, виокремлено особливості формування та реалізації державної аграрної політики. Окреслено ключові завдання державного регулювання агропромислового комплексу. Запропоновано ключові напрями державного регулювання агропромислового комплексу України. Рекомендовано орієнтири витрачання коштів державного бюджету з метою підтримки і розвитку агропромислового комплексу.

Ключові слова: державна підтримка, сталий розвиток, агропромисловий комплекс, державний бюджет.

Постановка проблеми. Ефективне функціонування агропромислового комплексу зумовлює розвиток економіки держави загалом. Відповідно, агропромисловий комплекс за сучасних умов потребує систематичної державної підтримки з метою активізації виробництва сільськогосподарської продукції, що сприятиме підвищенню загального рівня конкурентоспроможності країни на світовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державне регулювання агропромислового комплексу досліджувалося у працях багатьох вчених і практиків, зокрема Г.О. Андрусенка [1], М.Х. Корецького [2], М.О. Могильного [3] та ін.

Проте державна підтримка розвитку агропромислового комплексу все ще не знаходиться на належному рівні, який забезпечив би потрібний рівень якості та конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на міжнародному ринку.

Мета статті. Беручи до уваги вищенаведене, сформулюємо мету статті – визначення напрямів державної підтримки сталого розвитку агропромислового комплексу України.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- виокремити особливості формування та реалізації державної аграрної політики;
- окреслити ключові завдання державного регулювання агропромислового комплексу;
- запропонувати ключові напрями державного регулювання агропромислового комплексу України;
- рекомендувати орієнтири витрачання коштів державного бюджету з метою підтримки і розвитку агропромислового комплексу.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на обсяги фінансових ресурсів, які виділяються на забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу, першочерговою справою в умовах, що склалися в Україні, є визначення пріоритетних напрямів формування ефективної системи державного регулювання. Ці напрями визначаються значимістю агропромислового комплексу, функціями та принципами його державного регулювання [2; 3].

Першим із цих напрямів державної підтримки сталого розвитку агропромислового комплексу є розробка і стимулювання стратегії адаптивної системи інтенсифікації сільськогосподарського виробництва в Україні та її регіонах. Її основною метою є максимальне використання потенціалу стійкості територіальних біосистем і природно-кліматичних умов. Цей напрям є ключовим стосовно підвищення стійкості агропромислового комплексу.

Агропромисловий комплекс є комплексом міжгалузевого типу. Він існує з метою забезпечення населення сільськогосподарською продукцією і є одним із пріоритетних економічних видів діяльності. Це складна біоекономічна виробнича система. Її ключовим компонентом є сільськогосподарське виробництво, центральними ресурсами якого на рівні з працею і трудовими ресурсами є кліматичні та погодні умови, що в сукупності становлять біокліматичний потенціал. Тому при прогнозуванні і плануванні розвитку агропромислового комплексу слід виходити зі взаємодії економічних і природно-біологічних процесів [2; 4].

Піддержавним регулюванням агропромислового комплексу слід розуміти вплив держави на

виробництво, переробку і реалізацію сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства. Агропромислове виробництво включає в себе технічне обслуговування і матеріально-технічне забезпечення такого виробництва.

Державне регулювання має забезпечити дієве та максимально ефективне функціонування агропромислового комплексу як єдиної системи на основі узгодження інтересів і забезпечення рівноправності усіх суб'єктів господарювання.

Державне аграрна політика має бути орієнтована на забезпечення сталого розвитку та належного рівня конкурентоспроможності агропромислового комплексу, що сприятиме продовольчій безпеці країни, а також підвищенню загального рівня якості життя сільського населення і соціальної сільської й міської інфраструктури [1; 4].

Враховуючи різнохарактерність умов природно-економічного характеру, необхідно застосовувати диференційований підхід до розробки та впровадження соціально-економічної політики стосовно визначених регіонів і раціонального територіального розміщення агропромислового виробництва. Слід враховувати, що зміни в розміщенні агропромислового виробництва, а також у його спеціалізації відбуваються через дію ринкових чинників і через вплив механізмів їх регулювання на базу галузевих і територіальних цільових програм.

Протягом довгострокової перспективи ключовою метою розвитку агропромислового комплексу є створення стабільного й дієвого сільського господарства й інших сфер діяльності, що сприяють насиченню ринку якісними продуктами харчування, доступними для всіх соціальних груп, а також підтримують продовольчу безпеку країни.

Ключовими завданнями державного регулювання агропромислового комплексу є такі:

- розвиток і стабілізація функціонування агропромислового комплексу;
- забезпечення продовольчої безпеки України;
- удосконалення процесів забезпечення населення України продовольством;
- забезпечення партнерства сільського господарства й інших сфер діяльності в економіці;
- кооперація діяльності товаровиробників, що функціонують у межах агропромислового комплексу [3; 4].

За нинішніх умов державне регулювання агропромислового комплексу здійснюється

на основі визначеного переліку нормативно-правових актів, основним із яких є Конституція України.

Ключовими напрямками державного регулювання агропромислового комплексу України є такі:

- створення та забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарського ринку;
- забезпечення агропромислового комплексу належним фінансуванням, страхуванням, кредитуванням і впровадження пільгового оподаткування;
- захист інтересів товаровиробників, що функціонують в агропромисловому комплексі, під час здійснення зовнішньоекономічних операцій;
- розвиток наукових досліджень у сфері агропромислового виробництва;
- удосконалення сільської інфраструктури;
- інші напрями, визначені законодавством України [1; 2].

Слід відзначити, що держава забезпечує фінансування функціонування агропромислового комплексу за рахунок коштів державного бюджету і місцевих бюджетів, а також джерел позабюджетного походження.

Кошти державного бюджету, які спрямовуються на підтримку і розвиток агропромислового комплексу, використовуються на:

- забезпечення впровадження інвестиційних проектів, зокрема придбання нового обладнання і техніки, сортового насіння і племінних тварин відповідно до державних цільових програм;
- підвищення рівня родючості ґрунтів;
- запобігання й усунення інфекційних захворювань тварин, що є карантинними й особливо небезпечними;
- охорону навколишнього середовища;
- надання кредитів і забезпечення страхування в агропромисловому комплексі;
- компенсацію певної частини витрат на закупівлю ресурсів матеріального характеру й енергоносіїв;
- дотаційне забезпечення підтримки різнохарактерних видів діяльності в межах агропромислового комплексу;
- забезпечення розвитку та сталого функціонування сільськогосподарського ринку;
- організацію підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації професійних кадрів для агропромислового комплексу;
- надання інших видів дотаційної та компенсаційної допомоги [2; 3].

Забезпечення розвитку агропромислового комплексу через фінансування допускається за рахунок коштів місцевих бюджетів і позабюджетних джерел, якщо це не суперечить нормам чинного законодавства України. Для розробки державних програм фінансування розвитку агропромислового комплексу органи державної влади повинні отримувати таку інформацію щодо ситуації в агропромисловому виробництві:

- індикатори, що відображають виробництво ключових видів сільськогосподарської продукції протягом минулого року;

- показники оцінки перспектив розвитку агропромислового комплексу протягом майбутнього року;

- баланс між обсягами виробництва і споживання ключових видів сільськогосподарської продукції;

- результати аналізу динаміки зміни цін на сільськогосподарську продукцію, а також аналіз цінової політики й тарифікації ресурсів матеріально-технічного призначення та послуг для села;

- рівень доходів фермерських господарств та організацій сільськогосподарської сфери діяльності;

- звіт щодо виконання державних цільових програм протягом минулого року;

- пропозиції щодо розробки та впровадження державних цільових програм на майбутній період;

- рівень цін цільового призначення та гарантованих цін, а також особливості пільгового оподаткування;

- особливості державного регулювання сільськогосподарського ринку протягом минулого періоду;

- особливості сільського соціального розвитку;

- стан розвитку науки та проведення наукових досліджень в агропромисловій сфері [1; 2].

Висновки і пропозиції. Результатом проведення нашого дослідження стали такі висновки:

1. Виокремлено особливості формування та реалізації державної аграрної політики. Під-

креслено, що державна аграрна політика має бути орієнтована на забезпечення сталого розвитку та належного рівня конкурентоспроможності агропромислового комплексу.

2. Окреслено ключові завдання державного регулювання агропромислового комплексу: розвиток і стабілізацію функціонування агропромислового комплексу; забезпечення продовольчої безпеки України; удосконалення процесів забезпечення населення України продовольством; забезпечення партнерства сільського господарства й інших сфер діяльності в економіці та кооперації діяльності товаровиробників, що функціонують у межах агропромислового комплексу.

3. Запропоновано ключові напрями державного регулювання агропромислового комплексу України: створення та забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарського ринку; розвиток наукових досліджень у сфері агропромислового виробництва; удосконалення сільської інфраструктури та ін.

4. Рекомендовано орієнтири витрачання коштів державного бюджету з метою підтримки і розвитку агропромислового комплексу: запобігання й усунення інфекційних захворювань тварин, що є карантинними й особливо небезпечними; охорона навколишнього середовища; надання кредитів і забезпечення страхування в агропромисловому комплексі та ін.

Список використаної літератури:

1. Андрусенко Г.О. Основні напрями вдосконалення державного регулювання агробізнесу в регіоні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2002. № 2 (13). С. 18–22.
2. Корецький М.Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці : монографія. Київ : Вид-во УАДУ, 2002. 260 с.
3. Могильний О.М. Державне регулювання аграрного виробництва в період трансформації економіки. Київ : ІАЕ УААН, 2002. 430 с.
4. Мостовий Г.І. Агробізнес: державне регулювання : монографія. Харків : Основа, 2002. 300 с.

Науменко А. А. Направления государственной поддержки устойчивого развития агропромышленного комплекса Украины

В работе предложены направления государственной поддержки устойчивого развития агропромышленного комплекса Украины. В частности, выделены особенности формирования и реализации государственной аграрной политики. Определены ключевые задачи государственного регулирования агропромышленного комплекса. Предложены ключевые направления государственного регулирования агропромышленного комплекса Украины. Рекомендованы ориентиры расходования средств государственного бюджета с целью поддержки и развития агропромышленного комплекса.

Ключевые слова: государственная поддержка, устойчивое развитие, агропромышленный комплекс, государственный бюджет.

Naumenko A. O. The directions of the state support of sustainable development of Ukrainian agro-industrial complex

The directions of the state support of sustainable development of Ukrainian agro-industrial complex are offered in the work. In particular, the features of formation and realization of the state agrarian policy are marked out. The key tasks of state regulation of agro-industrial complex are defined. The key directions of state regulation of Ukrainian agro-industrial complex are offered. The reference points of expenditure of the State Budget for the purpose of support and development of agro-industrial complex are recommended.

Key words: state support, sustainable development, agro-industrial complex, state budget.